

**VAN GROND
TOT GARDEROBE
GOEDE
GESPREKSSTOF
NATUURLIJK**

MOET HET NIEUWE NORMAAL WORDEN!

Stijntje Jaspers, naar een idee van Martine Nieuwenhuis

COLOFON

Concept en samenstelling

Martine Nieuwenhuis en Stijntje Jaspers, Stichting Fibershed NL

Auteur

Stijntje Jaspers in gesprek met: grondstofleveranciers, grondstofverwerkers, ontwerpers, makers, ondernemers en diverse experts uit het Fibershed waarde netwerk en daarbuiten.

Beeld- en eindredactie

Stijntje Jaspers

Tekstredactie

Oene Klumper | Het is tijd voor helderheid

Ontwerp en infographics

Jacqueline Elich | De Beeldvink

Productie en communicatie

Martine Nieuwenhuis

Drukwerk

Drukkerij RaddraaierSSP

Dit boek is op 100% gerycycled papier gedrukt.

Met dank aan

Andrea van Acker, Frida Berntsen, Iris Veentjer, Jennifer de Bruyckère, Josephine Vlaanderen, Rianne de Witte en Suzanne Dikker.

Dit boek is in eigen beheer uitgegeven door Stichting Fibershed NL

ISBN-nummer 9789090373461

1e druk oktober 2023

Mede mogelijk gemaakt door een Microgrant van Fibershed.org, Het Prins Bernhard Cultuurfonds en alle donateurs aan onze Voordekunst crowdfunding.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de samenstellers.

fibershed.nl

INHOUD

VOORWOORD

4	Waarom dit boek?
5	Waarom Fibershed?

HUIDIG KLEDINGSYSTEEM

6	Waar komt ons kledingstelsysteem vandaan?
8	Wereldkaart Fast Fashion
10	De groten worden steeds groter
11	Koplopers wijzen ons de weg
12	Van Lineair naar Circulair
13	Circulair Jeans maken sinds 2012
14	Kleding en de samenleving repareren

DRAGERS VAN KLEDING

16	Hoe is het nu?	Kijk eens in je kast
18	Hoe was het?	Maandag wasdag
	Hoe kan het ook?	
20	Wat is er beter dan recyclen	
22	Minder en anders	
24	Lang gebruiken	
26	Designkleding van oude tafellakens	

VERWERKERS VAN AFVAL

28	Hoe is het nu?	Is textiel afval?
30	Hoe was het?	Schaarste maakt zuinig
32	Hoe kan het ook?	Natuur kent geen afval

BODEM EN BIODIVERSITEIT

	Hoe kan het ook?	
34	Samen met boeren	
36	Veengrond en stof van rietgaren	

LEVERANCIERS VAN GRONDSTOF

38	Hoe is het nu?	Waarvan gemaakt?
40	Hoe was het?	Boeren maakten het zelf
	Hoe kan het ook?	
42	Duurzame katoen	
43	Regeneratieve landbouw	
44	Wol is waardevol	

VERWERKERS VAN GRONDSTOF

48	Hoe is het nu?	Waarde in de keten
50	Hoe was het?	Textielindustrie in Nederland
	Hoe kan het ook?	
52	Van schaaap tot trui op één boerderij	
54	In Enschede wordt geweven	
56	De magie van het natuurlijk verven	

MAKERS EN ONTWERPERS

58	Hoe is het nu?	Hier ontworpen ver weg gemaakt
60	Hoe was het?	Van maatwerk tot mode
	Hoe kan het ook?	
62	Als kind zag ik hoe het anders kon	
64	Precies maken wat de klant wil	
66	Kun je een T-shirt bedrukken met bacteriën?	
67	Borduren voor bekende ontwerpers	

EEN NIEUW KLEDINGSYSTEEM KAN IN NEDERLAND

68	De kracht van natuur	
70	Het plezier van maken	
72	Het slimme van Design	
73	Welke opleiding past bij jou?	
76	Goede Gesspreksstof, wat vind jij van kleding?	
80	Van Nederlandse bodem	

TOT SLOT

82	Het Fibershed netwerk blijft groeien	
84	Verklarende woordenlijst	
86	Dankwoord	
88	Tips	

WAAROM DIT BOEK?

Jouw kleren komen niet door een druk op de knop uit een machine. Daar zijn heel veel grondstoffen en menskracht voor nodig. Het kost veel energie om een kledingstuk te maken. Bovendien zadelen we de aarde op met een enorme berg afval. Gelukkig kan het anders. En het goede nieuws is: dat gebeurt ook al.

Kleding kan positief bijdragen aan mens en natuur. Zodra je dit weet en er met elkaar over praat, draag je bij aan een nieuw kledingsysteem. Dáárom hebben we dit boek gemaakt!

We volgen de stappen van de Fibershed Grond-tot-Garderobe cirkel. Per stap vertellen pioniers, ondernemers, ontwerpers, makers en experts jou:

- HOE IS HET NU
- HOE WAS HET (zo'n 100 jaar geleden) én
- HOE KAN HET OOK.

WAAROM FIBERSHED?

Wij kennen elkaar van lang geleden toen we nog bij hetzelfde 'fast-fashion' bedrijf werkten. Tijdens onze zoektocht naar hoe het anders kan, kwamen we Fibershed tegen. Onder het motto 'gebruik wat er is en wat er groeit' richt elke Fibershed zich op zijn eigen lokale, natuurlijke grondstoffen die bijdragen aan een gezonde bodem en een grotere biodiversiteit. Deze manier sprak ons aan. Daarom richtten wij in 2021 Fibershed Nederland op, als onderdeel van een wereldwijd Fibershed netwerk. Elke Fibershed brengt mensen in een bepaalde regio bij elkaar die het textiel- en kledingsysteem natuurlijker, lokaler en gezonder willen maken.

De afgelopen jaren hebben we gesproken met veel pioniers in Nederland die hieraan bijdragen. Deze inspirerende gesprekken maakten duidelijk hoe ons huidige kledingsysteem nu werkt, waarom het anders moet en vooral ook hoe het anders kan! Het wordt al gedaan in Nederland! Hier willen we je graag over vertellen. Zo is het plan ontstaan om vanuit Fibershed sámen met deze pioniers een boek te maken. Zoals met *Maaïke*, die al eerder dan wij Fibershed had ontdekt.

We hebben namelijk allemaal, jij ook, een rol in deze noodzakelijke verandering. Want als je begrijpt hoe het werkt, kun je andere keuzes maken.

Zo maken we samen de wereld beter!

Martine en Stijntje

MAAIKE, mede-initiatiefnemer van het Deventer Schaapskudde Wolproject: *"Fibershed neemt afstand van het 'ik' en richt zich op gezamenlijk belang. Een hele andere aanpak. En het gaat over praktisch aan de slag gaan. Dus hebben we vachten opgehaald en zijn we begonnen om er van alles mee te maken. Het is heel belangrijk dat we allemaal gelijk zijn. Hoewel ieder zijn eigen kwaliteiten heeft, ligt de nadruk op wat we sámen, als gemeenschap, kunnen bereiken. Iedereen is evenveel waard. En dat is iets heel aantrekkelijks."*

MARTINE, mede-oprichter Fibershed NL: *"Als werknemer in de mode-industrie beseftte ik dat wij onderdeel zijn van het probleem én van de oplossing. Fibershed laat je nadenken over hoe het anders kan en welke impact je kunt maken. Hoofd en handen zijn allebei belangrijk. Dat je begrijpt hoe iets in elkaar zit, waar iets vandaan komt. Maar ook dat je iets kunt repareren of zelfs iets heel nieuws kunt maken. Deze inzichten en kennis wil ik graag delen, vooral met de nieuwe generatie."*

STIJNTJE, mede-oprichter Fibershed NL: *"In de 28 jaar dat ik als mode-ontwerper werkte, heb ik de modewereld zien veranderen in een steeds vervuilendere en oneerlijkere sector. Tijdens mijn zoektocht naar hoe het anders kan, kwam ik Fibershed tegen. Dit was voor het eerst dat het niet ging over minder slecht, maar juist over pòsitief bijdragen. Ik vind het hoopvol dat we met inheemse planten, een ander soort landbouw en innovaties, veel problemen op kunnen lossen. Zo gaaf dat textiel en kleding hier onderdeel van kan zijn."*

HUIDIG KLEDINGSYSTEEM

Binnen de Europese Unie (EU) vinden we het belangrijk dat mens en natuur goed worden beschermd. Maar ongeveer 80% van alle textiel komt juist uit landen buiten de EU. Daar hoeven fabrikanten zich niet aan dezelfde regels te houden.

Synthetische stoffen gemaakt van aardolie vervuilen tijdens de productie, het gebruik en op de afvalberg. Met name het verlies van microplastics is een groot probleem.

Tussen 2000 en 2015 zijn we 2 keer zoveel kleding gaan kopen. Elk jaar groeit het (online) aanbod. We kopen en retourneren steeds méér kleding dat we steeds korter gebruiken!

Wol heeft veel goede eigenschappen. Het blijft heel lang mooi. Veel wol komt van intensieve schapenhouderijen. Niet overal worden de schapen goed behandeld.

'Fast fashion' zorgt voor veel negatieve effecten op mens en milieu. Maar in Nederland zien wij die niet: de lasten worden gedragen in landen ver van ons vandaan. Al deze vervuiling en uitbuiting wordt niet meegenomen in de prijs van onze kleding. Dit is wat we bedoelen als we zeggen: 'Wij betalen hier niet de échte prijs'.

In fabrieken lopen werknemers grote gezondheidsrisico's. Vooral door chemische vervuiling bij het wassen, verven en bedrukken van stoffen.

In de landbouwsector, bijvoorbeeld waar katoen wordt verbouwd, komt nog vaak dwang- en kinderarbeid voor.

Werknemers in de textielindustrie, vooral vrouwen, mogen zich vaak niet organiseren om sterker te staan tegen hun baas. Zij worden extreem slecht betaald en moeten lange werkdagen maken.

Het vervoer over de hele wereld van al deze producten zorgt voor veel CO₂-uitstoot en milieuschade.

Nadat wij kleding wegdoen, wordt dit vaak wéér naar andere landen gestuurd. Een groot deel belandt daar op de afvalhoop.

- AARDOLIE
- KATOEN
- WOL
- VERWERKERS
- MAKERS
- DRAGERS
- DUMP

VEENGROND EN STOF VAN RIETSIGAREN

“We kunnen zorgen dat Nederland niet daalt, de CO₂ in de grond blijft en we zoet water vasthouden voor droge tijden.”

Ontwerper Iris onderzoekt met haar project RietGoed naar mogelijkheden om van rietsigaren textiel te maken om zo met boeren veengrond te beschermen.

FOTO'S: PROJECT RIETGOED

JIJ HEBT EEN MISSIE. VERTEL!

Ik wil verhalen vertellen over de grond. Bij RietGoed gaat dat over de veengrond in Nederland. Hoe we daar nu mee omgaan. En hoe we daar in de toekomst mee om zouden kunnen gaan. Ik wil boven water krijgen wat ons dat op zou kunnen leveren. Daarbij richt ik me op textiel.

“Ik hoop dat we met zijn allen beter voor onze omgeving gaan zorgen.”

WAAROM MOET HET VEEN BESCHERMD WORDEN?

Veengrond is een dikke, vochtige laag van heel veel dode plantenresten. Deze zijn eeuwenlang bewaard gebleven omdat er onder water geen zuurstof bij kan. In Nederland pompen we veel van deze veengebieden droog tot 1 meter onder het oppervlak. Het zoete water gaat naar de zee. Daardoor klinkt het veen in en zakt die grond elk jaar 1 tot 2 cm. Aan de andere kant stijgt de zeespiegel door de opwarming van de aarde. In het veen is eeuwenoude CO₂ opgeslagen. Omdat het veen droog staat kan er zuurstof bijkomen en rotten de oude plantenresten alsnog weg. Daardoor komt er heel veel CO₂ vrij. Terwijl we deze uitstoot juist willen verminderen om verdere opwarming te voorkomen.

ILLUSTRATIE: BRYCE VAN HET HOENDERDAAL

LEVENSLIJP VAN RIETGOED

TEXTIEL VAN RIETSIGAREN?

Om het veen te behouden en CO₂ in de grond te laten moeten we de bodem nat maken. Maar in een moeras kunnen we niet bouwen of koeien laten grazen. Boeren verdienen nu geld met de verkoop van melk. Als we hun weilanden niet meer droogpomp, moet de boer er minstens net zoveel aan verdienen als aan de melk. In een moeras groeien natte vezelplanten. Eén van die planten is de rietsigaar (lisdodde). In de bladeren van die plant zitten vezels waar je veel van kunt maken. Als we kijken naar de waarde van verschillende materialen dan is textiel één van de hoogwaardigste producten. Als eerste maken we een droogdoek.

De kwaliteitseisen die hierbij horen zijn een mooie graadmeter voor de garens die we ontwikkelen. Het is ook een leuk verhaal. We hebben nu een droog landschap, dat we nat gaan maken. En met de plant die daarop groeit maken we een droogdoek die je thee-kopje weer droog maakt. Zo is de cirkel rond.

HOE MAAK JE HIER STOF VAN?

We onderzoeken eerst op welk moment we de rietsigaar het beste kunnen oogsten, zodat de vezels sterk zijn. Daarna kijken we hoe we de vezels uit de plant krijgen, zónder chemische middelen. Textiel maken van planten is niet nieuw, maar wel van een plant die met zijn voeten in

het water staat. Er bestaan nog geen machines voor, dus die ben ik zelf aan het ontwikkelen. Van die vezels spinnen we garens. Met dat garens weven we stof. We hebben al een test-droogdoekje gemaakt.

WAT HOOP JE MET RIETGOED TE BEREIKEN?

Mijn doel is om een product te ontwikkelen dat veel mensen willen gebruiken. Mèt het verhaal over de bodem en de noodzaak om het landschap in Nederland toekomstbestendig te maken. Zodat we kunnen blijven wonen waar we nu wonen. Uiteindelijk hoop ik dat we met zijn allen beter voor onze omgeving gaan zorgen.

WAARVAN GEMAAKT

Michiel is voorzitter van de Europese Innovatieraad. Na een lange carrière in de textielindustrie zet hij zich nu in voor een duurzame planeet.

HOE GEMAAKT?

Textiel en kleding wordt gemaakt van stoffen. Die stoffen worden gemaakt van garens en die garens maken we van verschillende grondstoffen. Al deze verschillende stappen vinden verspreid over de gehele wereld plaats! Tot 2000 waren natuurlijke grondstoffen zoals katoen en wol de meest gebruikte materialen. Tegenwoordig bestaat onze kleding voor meer dan de helft uit synthetische materialen, gemaakt van fossiele grondstoffen zoals aardolie. Zo hard gegroeid omdat ze goedkoop, sterk en comfortabel zijn. Polyester bijvoorbeeld zit in sportkleding en fleece. Elastan geeft je spijkerbroek stretch. Deze synthetische vezels verliezen microplastics. Ze komen in de lucht, het water, ons voedsel en dus ook in onszelf terecht!

WIST JE DAT...

- ...het chemisch verven en wassen van textiel de meest vervuulende stap is?
- ...viscose van hout wordt gemaakt?
- ...synthetische garens in zulke grote fabrieken in China en India worden gemaakt dat één fabriek de hele Nederlandse markt zou kunnen bedienen? En dat hiervoor wel 50 kleine katoenfabrieken nodig zouden zijn.

NATUURLIJKE GRONDSTOFFEN

De ene wol is de andere niet, elke schapensoort geeft een andere wol, sommigen zijn zacht en andere kriebelen. Hoe fijner de wol, hoe lager de micron en hoe zachter deze aanvoelt. Ook zijn er verschillende soorten katoen, met lange en korte vezels. Hoe langer de vezel, hoe gladder, sterker en duurder de stof. Andere natuurlijke grondstoffen zijn vezelhennep en vlas (daar wordt linnen van gemaakt).

WIST JE DAT...

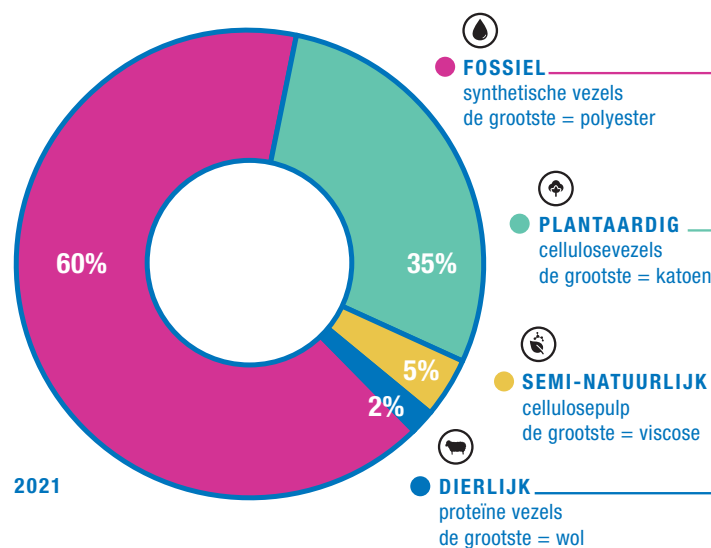
- ...het niet verplicht is om een wassvoorschrift op het label te zetten?
- ...het label wel zegt waar de kleding is gemaakt, maar niet waar de stof of de grondstoffen vandaan komen?
- ...als er 'designed in Italy' staat, kun je er bijna zeker van zijn dat het niet daar gemaakt is.

TIP

- Kies vooral natuurlijke materialen, deze zijn hernieuwbaar. Ze behouden langer hun waarde en zijn beter te recyclen.
- Knip het label niet uit je kleding, het bevat belangrijke informatie voor als je het doorverkoopt of als je het voor recycling aanbiedt.
- Koop liever kleding dat van 1 materiaal gemaakt is. Als er bijvoorbeeld meer dan 4% elastan in zit, heeft de kleding geen waarde meer voor de vintage markt en de recycler.
- Stoffen van gerecyclede PET-flessen zijn een nep-oplossing. Deze stof is namelijk niet meer te recyclen.
- Niet alles hoeft gelijk in de was! Draag je kleding langer. Hang je kleding te luchten.

Let op waar je kleding van gemaakt is. Lees het kledinglabel, dan kies je bewust wat je draagt.

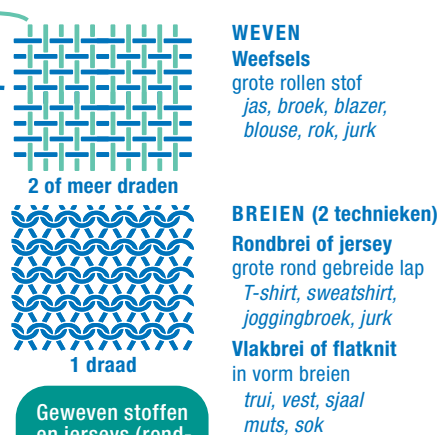
4 Grootste grondstofgroepen om textiel van te maken

2 Grote processen om garen te maken

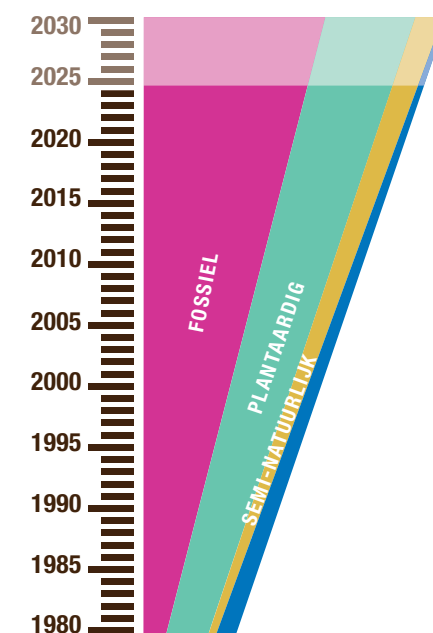
2 Grootste technieken om stof te maken

Geweven stoffen en jerseys (rondbrei) worden met behulp van patronen in vorm geknipt en daarna aan elkaar genaaid tot een kledingstuk.

Vlaktbrei kan al in de juiste vorm gebreid worden, deze panden worden dan aan elkaar gelinkt.

Wereldwijde toename van de textielproductie sinds 1980

BOEREN MAAKTEN HET ZELF

Jacco van het Nederlands Openluchtmuseum.

Veel boerderijen verbouwden vlas, hennep en hielden schapen. Op rijke kleigrond verbouwde je genoeg om het ook te verkopen. Op arme zandgrond verbouwde je alleen vlas om er zelf linnen van te maken voor eigen lakens en hemden.

Vlasoogst.

FOTO: AMBACHT.NET

WE DENKEN VAAK DAT BOEREN ALLEEN IN WOL VAN EIGEN SCHAPEN LIEPEN EN IN LINNEN VAN EIGEN VLAS. MAAR OOK TOEN KEKEN MENSEN WAT ER TE KOOP WAS. BIJVOORBEELD ZIJDE UIT FRANKRIJK

WOL

Schapen zijn makkelijk en goedkoop. Veel boeren hadden er wel een paar. Ze kunnen van onkruid en zelfs houtige gewassen leven. Schapen leveren naast wol ook melk, vlees en mest. Veel broeken, rokken, truien en jassen waren van wol.

Schapen zijn makkelijk en goedkoop. Veel boeren hadden er wel een paar.

WIST JE DAT...

...het spinnen door meisjes en vrouwen zelf werd gedaan?
...dit vooral in de winter gebeurde omdat er dan geen werk op het land was?

Hoeveel kleding heb jij van wol, katoen, linnen of hennep?

- Helemaal niks!
- Een klein beetje
- Best veel
- Geen idee?

WIST JE DAT...

...katoen begin 20ste eeuw heel Europa overspoelde?
...dit goedkoper was omdat katoen van ver kwam waar de lonen lager waren?
...rond 1960 het vlas, de laatste 'Braakhokken' en spinnerijen uit Nederland zijn verdwenen?

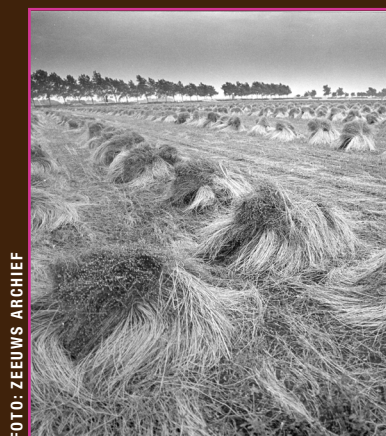

FOTO: ZEEUWS ARCHIEF

Roten op het land van vlas.

VLAS

Eileen van House of Design.
In april, mei werd vlas gezaaid. Dat bloeide na zo'n 100 dagen. Daarna werd het vlas houtig. Eind juli, begin augustus werd het vlas getrokken en moest het op het land 'rotten'. Handig, want boeren waren dan klaar met het oogsten van hun andere gewassen. Samen zat men dan in 'Braakhokken' om het vlas te breken en te hekelen. Daarna kon je het spinnen en weven. In het voorjaar werden de doeken buiten in de zon gebleekt, zodat ze mooi wit werden. Linnen was heel kostbaar en werd bewaard in de linnenkast.

Molen de Paaauw.

FOTO: STIJNTJE JASPERS

WIST JE DAT...

...molens vroeger hennep 'klopten'? Zo brak men hennepstengels en trok men het over een plank met metalen punten om het te kammen (hekelen).

HENNEP

René van Pantanova.
Zonder hennep zou Nederland een stuk minder rijk zijn geweest. Want vanaf de 15e eeuw werd hennep onmisbaar voor de scheepsbouw. Het werd met teer tussen de kieren gepropt om schepen waterdicht te maken en de zeilen waren van hennep. De bemanning droeg vaak kleding van hennep, ingevet met hennepolie om het waterafstotend te maken. Met zulke schepen konden we handeldrijven in verre landen en gebieden koloniseren. Daar zijn we rijk mee geworden.

FOTO: WILLEM VAN DE POLL

Dorsen van Hennep.

VEEL HERINNERT NOG AAN HENNEP

Plaatsnamen als Gennep en Kempen betekenen letterlijk 'hennep'. En op de Lijnbaan in Rotterdam en de Lijnbaansgracht in Amsterdam werd vroeger touw gemaakt van hennep.

MEER WETEN?

Ontdek in het Nederlands Openluchtmuseum hoe mensen vroeger woonden en werkten. In de ambachtenwerkplaats kun je zelf aan de slag!

Braken van vlas.

In Friesland is nog één braakhok. Dat is omgebouwd tot 'Vlasmuseum It Braakhok'. En in Zeeland kun je naar 'Museum 't Vlasschuurken'.

In Nauerna bij Zaandam kun je in molen 'De Paauw', een oude 'hennepklopper', alle stappen zien om van hennep textiel te maken.

Geklopt en gehekelde hennep.

FOTO: MODE MUZE EN NEDERLANDS OPENLUCHTMUSEUM

FOTO: STIJNTJE JASPERS

ALS KIND ZAG IK BIJ MIJN OMA HOE HET ANDERS KON

FOTO: S. JOLINE JOLINK

Joline wilde als kledingontwerper meer contact hebben met haar klanten. Daarom richtte ze haar eigen merk op: Joline Jolink.

WAT BETEKENDE KLEDING VOOR JOU ALS TIENER?

Al op school liep ik niet graag mee met de massa. Juist niet. Via mijn kleding wilde ik me onderscheiden. Kleding was voor mij een manier om uit te drukken wat ik voelde, wat ik nog niet goed onder woorden kon brengen...

NA JE AFTUDEREN BESLOOT JE HET ANDERS TE DOEN, WAAROM?

Als kind zag ik bij mijn oma hoe het anders kon. Zij maakte in opdracht mantels en jurken voor haar klanten. Vaak voor speciale momenten. Dat ging er heel anders aan toe dan nu met snelle modeshows en je kleding door winkeliers laten verkopen. Juist daardoor raak je als maker de verbinding kwijt met de mensen die jouw kleding dragen. Ik hoop dat zij ook voelen dat er met aandacht en liefde aan is gewerkt. Hopelijk gaan ze er dan meer van houden, zodat ze het lang dragen, doorgeven en willen repareren als er iets aan mankeert. Zo houdt het kledingstuk zijn waarde.

“Als we over klimaat en mode praten, moeten we het hele systeem veranderen, ik kan als ontwerper verandering aantrekkelijk maken.”

“Ontdek je unieke zelf door zelf, of samen, iets te maken. Dat maakt je leven veel leuker.”

WAT HAD JE WILLEN WETEN TOEN JE JONG WAS, HEB JE TIPS?

Als je jong bent, voel je soms de druk om ergens bij te horen of om 'likes' te krijgen. Die 'likes' zijn natuurlijk leuk, maar ook weer snel weg. Het heeft tijd nodig om te ontdekken wat je goed vindt aan jezelf. Als je op jonge leeftijd je eigen stijl al doorhebt, hoef je niet in de valkuil te trappen van veel kleren kopen en weer weggooien. Mijn tip is: probeer hier wat bewuster van te zijn. Ontdek je unieke zelf door zelf, of samen, iets te maken. Dat maakt je leven veel leuker!

HOE ONTWERP JE KLEDING MET RESPECT VOOR MENSEN EN NATUUR?

Dat is eigenlijk niet zo heel moeilijk. Gebruik gewoon je gezonde verstand. Het is logisch dat je een eerlijk loon moet betalen. En dat je anderen en jezelf niet te veel stress moet bezorgen. Daarnaast gebruik ik alleen natuurlijke materialen.

Geen nieuwe polyesterers dus. Want dat is net als plastic gemaakt van olie. Als ontwerper heb je de taak om al in het ontwerpproces na te denken over het einde van het kledingstuk. Is het te recyclen als het wordt afgedankt? En je moet ook afscheid nemen van het idee dat je er rijk van wordt. Daar had ik niet zo'n moeite mee. Want ik vind mijn vak zó leuk dat geeft al genoeg voldoening!

Van linksboven naar rechtsonder: Chunky boots van appelleer. Stoffen kiezen. Ontwerpproces in de studio.

HET SLIMME VAN DESIGN

José weet heel veel van kunst en mode. Als lector, onderzoeker, schrijfster van boeken en samensteller van tentoonstellingen stelt zij steeds de vraag 'wat is mode?'. Door haar werk bij modeopleidingen leidt zij de nieuwe generatie modemakers op.

FOTO: BIBI VETH

José Teunissen
Directeur AMFI

FOTO: TIM BUITINGA

Afstuderen AMFI 2019

FOTO: DOROTA KOLAROVA/IMAGE

Student AMFI aan het werk met een breimachine

WELKE VRAGEN STEL JIJ?

Wat is mode precies? Is mode wel toegankelijk voor iedereen? Sluit je door de mode te volgen niet automatisch mensen uit? En zijn trends niet volkomen achterhaald door 'fast fashion'? Want dat richt zich eigenlijk alleen op het verkopen van meer, meer, meer. En wat is eigenlijk de relatie tussen mode en kleding? Is het niet belangrijker om kleding als iets waardevols te zien dat bij ons past en ons comfortabel laat voelen? Gaat het niet juist om de kwaliteit van kleding en het verhaal erachter? Waarom willen we eigenlijk steeds nieuwe dingen kopen? Ik stel deze vragen zodat we op een andere manier naar mode gaan kijken, want we moeten veranderen.

WAT IS DE ROL VAN DESIGN?

Design is héél belangrijk. Het uiterlijk en welke waarde je kleding meegeeft, bepaal je met design. De designer van de toekomst moet niet meer denken: 'ik ga beroemd worden met een heel eigen stijl!'. De designer moet zich richten op het creëren van kwaliteit voor een heel lang leven. Dit vraagt om creativiteit en

nieuwe invalshoeken. Designers hoeven niets nieuws te creëren. Ze kunnen ook een service verlenen, zoals naaisters dat vroeger deden. Designers als Sjaak Hullekes, Roland van der Kemp en Duran Lantink werken met bestaande materialen en kledingstukken. Een andere optie is werken met lokale, natuurlijke grondstoffen, zoals Claudy Jongstra. Of juist de allernieuwste technieken omarmen, zoals Iris van Herpen en bij de digitale mode van The Fabricant. Het gaat dus over hoe je iets maakt, *waarvan* je het maakt en de waarde die je het zo meegeeft. Dan gaan mensen kleding koesteren in plaats van weggoien.

HEB JE EEN TIP?

Besef hoeveel werk er in een kledingstuk zit. Van vezels, garen, stof tot de kleding zelf. Er is veel vakmanschap nodig. Vroeger leerden we op de school nog breien, borduren en naaien. Dan weet je hoe iets gemaakt wordt. Gelukkig zijn er initiatieven die ons daar weer mee in contact brengen, zoals Fibershed en The Linnenproject. Ga daar een keer langs.

WELKE OPLEIDING PAST BIJ JOU?

WORD DE NIEUWE DENIM EXPERT JEAN SCHOOL, AMSTERDAM

Jean School is de enige Mbo die jongeren opleidt tot duurzame denim-designers, tailors en developers. We werken hier wereldwijd samen met de industrie. We leggen onze focus op de volgende generatie, zij gaan het verschil maken. We moeten talenten opleiden die creativiteit, duurzaamheid, circulariteit, innovatie en vakmanschap in hun DNA krijgen. Ook bieden we een éénjarige Engelstalige opleiding aan voor buitenlandse studenten en scholieren met minimaal havo. *Mariette Hoitink, medeoprichter Denim City, House of Denim en Jean School: een samenwerking tussen het ROC van Amsterdam en House of Denim.*

WORD EEN MEESTERCOUPEUR HBO ACADEMY, AMSTERDAM

Bij ons leer je het stikken vanuit de basis tot in perfectie. Praktijkdocenten nemen je mee in patroontekenen en verwerkings-technieken. Hoge kwaliteit is ons uitgangspunt, in stoffen, pasvorm en afwerking. Belangrijk is daarbij het inzicht in verhoudingen en eigen onderzoek. Zo leer je vrij-er en technisch oplossingsgericht denken. En kun je op hoog niveau werken. *Chris Ezerman, zelfstandig kleermaker en freelance docent bij de opleiding Tailor Professional: (voorheen Stichting Meester Opleiding Coupeur) in samenwerking met ROC van Amsterdam.*

LEER MODE MAKEN IN DE PRAKTIJK CURIO, BREDA

We bereiden studenten goed voor op de beroepspraktijk. Door ze vakkennis aan te bieden en door dit toe te passen in de praktijk tijdens stages. Als designer ben je elke dag in de weer met kleuren, stoffen en modellen. Als product coördinator ben je de regelaar die zorgt dat de collectie op tijd klaar is. Uiteraard speelt duurzaamheid een grote rol in het hele proces. *Nancy van Engelen, textieldocent, over hun Mbo-opleiding Fashion designer en product coördinator.*

WORD ONTWERPER EN TOON JOUW VISIE OP DE WERELD ARTEZ, ARNHEM

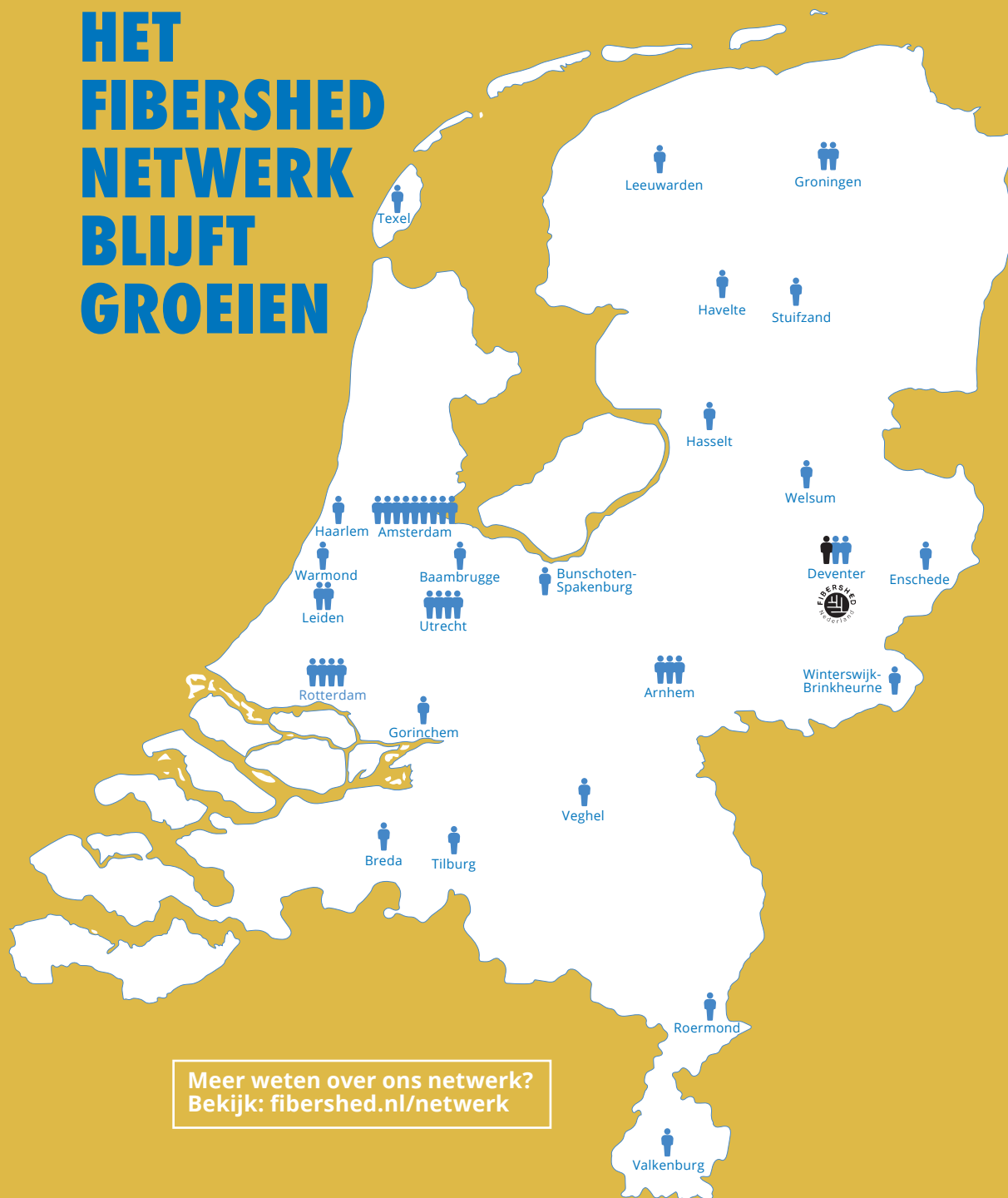
We zijn gewend geraakt aan te goedkope kleding. Mensen hebben vaak geen idee wat er allemaal bij komt kijken om een kledingstuk te maken. Als ontwerper kun je met je kleding dit soort vraagstukken aankaarten. Gelukkig werken steeds meer ontwerpers weer met lokale materialen en produceren dichtbij in kleinschalige ateliers. *Elsien Gringhuis, docent modeontwerpen 2e jaars, ArtEZ*

LEER DUURZAAM KLEDING ONTWERPEN ARTEZ, ARNHEM

Bij onze bacheloropleiding word je breed opgeleid tot modeontwerper. Daarbij staan jouw creatieve talenten, interesses en drijfveren centraal in relatie tot wat er in de samenleving speelt. Bij de masteropleiding doe je kritisch onderzoek naar de modewereld. De actuele vraag is: hoe kun je duurzaam kleding ontwerpen, (her)gebruiken en welke materialen horen daarbij? Nederland is goed in (experimenteel) ontwerp en kan hiermee bijdragen aan het antwoord. *Jeroen van de Eijnde, Lector en programma-leider Nieuwe Ecosystemen in Textiel.*

HET FIBERSHED NETWERK BLIJFT GROEIEN

LEVERANCIERS VAN GRONDSTOF

Wilder Land
(on)kruiden zaaien
en verwerken
Amsterdam
The Knitwit Stable
schapenhouder
Baambrugge
Texelse
Schapenwol
schapenhouder
Texel

VERWERKERS VAN GRONDSTOF

Hollands Wol
collectief
verwerken en
aanbieden van wol
Rotterdam
Enschede
Textielstad
weverij
Enschede
RietGoed
product ontwikke-
laar van lisdodden
Rotterdam
The Knitwit Stable
van wol tot garen
Baambrugge
Alles Wol
wol wassen,
kaarden, spinnen
Stuifzand
Marie Handwovens
natuurlijke verf-
en weefstudio
Leiden
Texelse Schapenwol
producten maken
van wol
Texel
Tinctoria
natuurlijke verf-
studio ontwerper
Amsterdam
Ecological Textiles
productie en
verkoop duurzame
stoffen
Roermond

MAKERS EN ONTWERPERS

The Knitwit Stable
breistudio
kledingmerk
Baambrugge
Unsalted
kledingmerk
ontwerper
Amsterdam
Suzanne Dikker
kleding ontwerper
Rotterdam
Hilde Hendriks
vormgever en
wolwerker
Valkenburg
Frida Berntsen
textiel ontwerper
Arnhem
Petra de Jonge
kleding ontwerper
Amstelveen
Studio Petra Vonk
textiel ontwerper
Amsterdam
Studio Beatrice
Waanders
wol ontwerper
Rotterdam
Natalie Bogtman
wol maker
Haarlem
Joline Jolink
kledingmerk
ontwerper
Wesum
firma JASZ
ontwerper
Amsterdam
Hul Le Kes
kledingmerk
ontwerper
Arnhem
New Tailor
herenkledingmerk
Utrecht
Het Borduurburo
borduurstudio
Hasselt
Kuka
natuurlijke verf-
en printstudio
Rotterdam

Rianne de Witte
ontwerper
Breda
Roua Atelier
natuurlijke verf-
studio ontwerper
Amsterdam
Jennifer de
Bruyckère
kledingmerk
ontwerper
Warmond
Textielfabrique
ontwerpen weven
Rotterdam
Marijke Bongers
textiel en
verfstudio
Gorinchem
Deventer
Schaapskudde
Project
producten maken
van wol
Deventer
Hathaway Designs
ontwikkelaar
promoter van wol
Tilburg
RietGoed
ontwerper
Rotterdam
Atelier Made Here
productie van
kleding & accessoires
Amsterdam
House of Basics
kledingmerk
productie
Havelte
Lev'10
wolvilt laarzen
en schoenen
Utrecht
Marie Handwovens
natuurlijke verf-
en weefstudio
Leiden
Texelse Schapenwol
producten maken
van wol
Texel

NONNON
productie van
kleding
Winterswijk
Brinkheurne
Apung
productie en
verkoop van
bedden(goed)
Deventer
DuurzaamGoed
producten en
projecten in
duurzaam textiel
Arnhem

PARTNERS VAN FIBERSHED

Pleed
wolwerkers
Leeuwarden
Stichting Leidse
deken
ambachtelijk dekens
van wol maken
Leiden
House of Design
samen toekomst
ontwerpen
Groningen
Sustainable
Fashion Giftcard
kadokaart voor
duurzame kleding
Utrecht
Eemlandhoeve
duurzame boerderij
en verbinder
*Bunschoten-
Spakenburg*
Clean & Unique
netwerk van duur-
zame textielonder-
nemers
Amsterdam
Stichting Raddis
aanjager regenera-
tieve voedsel-
en vezelsystemen
Veghel
MVO Nederland
netwerk van duur-
zame bedrijven
Utrecht

NAMEN / WEBSITES

Maaike Hoitink, mede-initiatiefnemer van het Deventer Schaapskudde Wolproject (facebook.com/groups/1505992862857097/)

Daan van Dartel, Curator Populaire cultuur en mode bij het Wereld-museum (wereldmuseum.nl)

Bryony Jansen-Van Tuyll, duurzaamheidsonderzoeker, mede-initiatiefnemer en adviseur van Fibershed NL.

Kiki Hagen, Tweede Kamerlid D66 (d66.nl).

Antoine Heideveld, oprichter en directeur van het Groene Brein (hetgroenebrein.nl)

Bert van Son, oprichter en directeur MUD jeans (mudjeans.eu).

Thami Schweichler, medeoprichter en directeur 'Makers Unite' en 'United Repair Center' (makersunite.eu en unitedrepaircentre.com)

Daniëlle Schouten, maker onderwijsboek 'De wereld van kleding' en 'Waardeer je kleren initiatieven' (waardeerjekleren.nl).

Monique Drent en Laura

Suijkerbuijk, oprichters van de The Swapshop. (the-swapshop.com).

Elisa Jansen en Diana Jansen, oprichters van LENA 'the fashion library'. (lena-library.com)

Renee Ferron, oprichter van Andpause (andpause.com)

Rianne de Witte, oprichter van Kleermesters en ontwerper van het modelabel Rianne de Witte, ook voor workshops (riannedewitte.com)

Natalie de Koning, oprichter van De Steek. (desteekamsterdam.nl)

Emma Fukuwatari Huffman, Design Onderzoeker en reparateur, Boro Stitching workshops (effuffman.com)

Sebastiaan Kramer en Sjaak Hullekes, oprichters van Hul le Kes (hullekes.com)

Maarten van Renssen, salesmanager bij Fashion to Fiber, Boer Group (fashiontofiber.com)

Jacco Hooikammer, textielconservator Nederlandse streekdracht van het Nederlands Openluchtmuseum Arnhem (openluchtmuseum.nl)

Natasha Hulst, programmadirecteur 'European Land Commons' bij 'Schumacher Center for a New Economics', (centerforneweconomics.org) en medeoprichter 'Grond van Bestaan' (grondvanbestaan.nl)

Matthijs Westerwoudt en Daan van Diepen, oprichters van Wilder Land (wilder-land.com)

Iris Veentjer, oprichter van RietGoed (rietgoed.nl)

Michiel Scheffer, voorzitter van de Europese Innovatieraad.

Dieter van den Broeck, ontwerpstrateg en hoofd facilitator van 4Returns Lab Commonland (commonland.com)

Nicky Kol, Raddis Cotton aanjager van verandering in de modewereld door de katoenen waardeketen (raddiscotton.com)

Dorine van den Beukel, medeoprichter Pleed; (pleed.nl)

Eileen Blackmore, circulaire keten-designer en oprichter 'House of Design', initiatiefnemer van het project 'Wad van Waarde' (houseofdesign.nl)

René Sauveur, directeur Pantanova NV.

Ingeborg Braaksma, bestuurslid Fibershed

Jantiene van Elk, bibliothecaris van het TextielMuseum te Tilburg (textielmuseum.nl)

Reina Ovinge, oprichter van The Knitwit Stable (theknitwitstable.nl)

Annemieke Koster, oprichter van Enschede Textielstad (enschedetextielstad.nl)

Roua ALHalabi, oprichter van Roua Atelier (rouaatelier.com)

Jochem Otten, directeur bestuurder Stichting Mommerskwartier: TextielMuseum, Regionaal Archief Tilburg, Stadsmuseum Tilburg (mommerskwartier.nl).

Joline Jolink (jolinejolink.com)

Roel Wolbrink en Hans van Gogh, oprichters van New Tailor (newtailor.nl)

Laura Luchtman, oprichter van Kukka (kukka.nl)

Martine van 't Hul, oprichter van Het Borduurburo (hetborduurburo.nl)

Rebecca Burgess, oprichter en directeur van de eerste 'moeder' Fibershed in Californië (fibershed.org). Master in 'Place-Based' onderwijs en auteur van de boeken 'Harvesting Color' en 'Fibershed'.

MAKERS:

Ramzi van United Repair Center

Katja Melis van New Tailor

Najib Khalil van Atelier Made Here (ateliermadehere.nl)

Erica Hogenbirk van

The Knitwit Stable

Ablel Yassin van Petra de Jonge (petradejonge-store.nl)

Anna Schilizzi en Sylvester van i-did (i-did.nl)

Liset Pander van Spinning Jenny (<https://spinningjenny.nl>)

Ackelien Hageman van

Enschede Textielstad

Yophi Ignacia en Dieuwertje de Wagenaar van Fashion Revolution (fashionrevolution.org/europe/netherlands)

José Teunissen, directeur van het Amsterdam Fashion Institute, lector Fashion & Identity aan de Hogeschool van Amsterdam, freelance curator, auteur, bestuurslid van 'Fashion For Good' en 'State of Fashion' (amfi.nl)

ONDERWIJS:

Mariette Hoitink (jeanschool.com)

Chris Ezerman

(hbo-academy.nl/opleidingen/tailor-professional)

Elsien Gringhuis (artez.nl)

Nancy van Engelen

(curio.nl/mbo/creatieve-industrie/opleiding-fashion/)

Jeroen van de Eijnde (artez.nl)

Janine Förster (albeda.nl/beauty-fashion)

Johan Wielemaker (scalda.nl/richtingen/groen)

Janneke Camps

(aereshogeschool.nl)

Carlien Verberne-van de Laak

(han.nl/biocentre) en (han.nl)

Bas de Reus (zadkine.nl)

Rebecca Louise Breuer (amfi.nl)

Jill de Bruijn (rotterdamuas.com) en (mnext.nl/projecten/living-ecosystem).

JONGEREN:

Yasmine El Boujoufi, Ella

Rentink, Bettie, Nilou

Westerbaan, Rami Westbroek,

Anna ten Hagen, Feije Verhoeff,

Bente van Noort, Tobias Priem

VAN NL BODEM:

Joline Jolink

Hollands Wol Collectief

(hollandswolcollectief.nl) en i-did

The Knitwit Stable

New Tailor

Circulaire hotspots van 20302050,

gemeente Deventer en IJssel

biënnale (20302050.nl/products/de-jas-die-oplost/)

RietGoed

Suzanne Dikker

(suzannedikker.com)

LEV*01 (lev01.nl)

GOEDE GESPREKSTOF

Generaties lang liepen we rond in kleding die vaak heel dichtbij werd gemaakt. De stoffen werden handgewoven met garen van natuurlijke vezels. Iedere streek had zo zijn eigen stoffen en klederdracht. We waren er zuinig op: je overgroot oma repareerde een broek net zo lang tot het écht niet meer ging. Dat is nu wel anders! We lopen massaal in plastic, het wordt ver weg gemaakt en is je trui van *last season*? Dan gooien we 'm toch gewoon weg?

Dit boek, geschikt vanaf 10 jaar, neemt je mee in de wereld van kleding. Via de persoonlijke verhalen van meer dan 20 ontwerpers, ondernemers en experts leer je over alle stappen van je kleding. Je wordt aan het denken gezet over wát je koopt, hoe je met kleding omgaat en óók welke opleidingen en (toekomstige) beroepen belangrijk worden.

“ALS JE WEEET WAT ER ALLEMAAL NODIG IS OM KLEDING TE MAKEN, KRIJG JE VANZELF MEER WAARDERING VOOR WAT JE DRAAGT. ZELF HADDEN WE GRAAG EERDER GEWETEN WAT WE NU WETEN. LEES JE MEE?”

Martine Nieuwenhuis & Stijntje Jaspers
oprichters Fibershed Nederland

FOTO: FRANS RENTINK

Reviews

Als we willen dat jongeren vaker duurzame keuzes maken, dan moeten we duurzame kleding makkelijker herkenbaar en vindbaar maken. En dat niet alleen, we moeten daar ook de eerlijke prijs voor willen betalen. Dit prachtige boek behoort tot één van de vele oplossingen om bewustzijn over het belang van duurzame mode te vergroten.

Nanette Hogervorst,
oprichter en eigenaar
Sustainable Fashion
Giftcard

Net als onze energiebronnen, zal ook onze kleding fossiel-vrij moeten worden. Niet alleen voor de vezels, garens en stoffen, maar ook voor alle andere materialen die nodig zijn om een kledingstuk te maken (zoals knopen, ritsen en verfstoffen). De natuur biedt ons prachtige alternatieven die we nu nog onvoldoende benutten. Dit boek laat zien dat het mogelijk is als we gezamenlijk de schouders eronder zetten!

Paulien Harmsen,
MSc. Senior Scientist,
Program Sustainable
Textiles WUR (Wageningen
University & Research)

Afgelopen 100 jaar zijn we de connectie met onze kleding verloren. Het is goed om te weten waar, hoe en door wie kleding wordt gemaakt. Dat we zien dat dit niet uit een machine rolt, maar gemaakt wordt door vakmensen. Laten we weer respectvol omgaan met onze kleding en de mensen die dit maken. 'Goede Gespreksstof' geeft een eerlijke inblik in deze maakindustrie.

Bianca Streng,
sectormanager textiel
MVO Nederland & auteur
'Kledinghoop'

Kleding van eigen bodem? Ja natuurlijk! Nederland heeft internationaal toonaangevende ontwerpers en loopt voorop met circulair textiel. Goede Gespreksstof laat je kennismaken met inspirerende ondernemers die de grondstoffen, garens, textiel en kleding gewoon in Nederland maken. Dat is echt iets om trots op te zijn.

Roosmarie Ruigrok,
Expert Circular Textiles,
oprichter Clean & Unique

“Leuk om te krijgen, te lezen, te geven, uit te lenen én om er over te praten!”

